

Unge voksne velger bort tannlegen

Unge voksne i Sverige lar være å gå til tannlegen etter en endring i hvem som får støtte til tannbehandling. Samfunnstrender kan likevel bidra til at flere unge igjen oppsøker tannhelsetjenesten jevnlig.

 JOHAN ERICHS, MERAMEDIA

Sverige viser nyere statistikk at unges tannlegebesøk har minsket med nærmere 60 prosent etter at subsidiert tannbehandling ble avviklet.

Ifølge en undersøkelse gjennomført av Sveriges Radio (SR) rapporterer 19 av Sveriges 21 regioner om en kraftig nedgang i besøk av 20-23-åringer hos Folk tandvården (den offentlige tannhelsetjenesten) i 2025. Årsaken er trolig at denne aldersgruppen fra og med 2025 er blitt inkludert i de som må betale ordinær pasientandel ved tannlegebesøk. Ved forrige årsskifte ble altså aldersgrensen for gratis tannbehandling senket, slik at ordningen nå bare gjelder til og med det året pasienten fyller 19 år.

Ifølge Socialstyrelsen (det svenske Helsedirektoratet) er denne nedgangen i antall besøk forventet, og også at nedgangen ikke gir grunn til umiddelbar bekymring. Samtidig understreker Socialstyrelsen at utviklingen må følges nøye og evalueres over tid.

Det svenske Tandhälsöförbundet (en ideell pasientorganisasjon innen tannhelse) uttrykker imidlertid bekymring for konsekvensene av at aldersgrensen for gratis tannbehandling er senket.

– Det er en risiko for at endringen både øker den enkeltes kostnader og samfunnets fremtidige utgifter, når flere venter med å oppsøke behandling. Jeg opplever at man her justerer enkeltstående deler av systemet i stedet for å ta et helhetlig grep som styrker tannhelsetjenesten og senker tersklene, sier forbundsleder Peter Söderlund.

Økonomi

Til og med 2024 hadde altså unge voksne gratis tannbehandling til og med fylte 23 år. Fra 2025 ble grensen senket til 19 år, noe som innebærer at man betaler fra og med det året man fyller 20.

– For mange unge er tannlegebesøk et økonomisk spørsmål. I begynnelsen av voksenlivet skal man ofte etablere seg med bolig, utdanning, arbeid og noen ganger familie, samtdig. Når tannlege blir en ny privat utgift i tillegg, er det en risiko for at man utsetter kontroller og ikke etablerer eller opprettholder en vane med å gå regelmessig til tannlegen.

Peter Söderlund understreker at tannhelse ikke kan betraktes isolert.

– Den senkede aldersgrensen for gratis tannbehandling risikerer å slå tilbake både på individet og samfunnet, mener Peter Söderlund, forbundsleder i Tandhälsöförbundet. Foto: Simon Söderlund

– Tenner og munnhelse er en del av kroppen. Når mennesker venter for lenge med tannlegebesøk, kan problemene bli større og behandlingen mer omfattende og kostbar. Derfor arbeider vi for at högkostnadsskyddet (svensk ordning som fungerer som et egenandelstak) også skal gjelde for tenner og munnhule, på samme måte som for annen helsetjeneste.

Utsatte grupper

Tandhälsöförbundets leder peker særlig på at økonomisk utsatte grupper risikerer å bli hardest rammet.

– Studenter og unge med svak økonomi, samt personer i sosialt krevende situasjoner, risikerer å havne bakpå. I tillegg har vi unge med nevropsykiatriske funksjonsnedsettelse, som ADHD og autisme. Denne gruppen har allerede mye å håndtere, og risikoen er at tannlegebesøk nedprioriteres helt. Da kan tannproblemer eskalere og føre til både lidelse og økte kostnader.

Ifølge Söderlund kan manglende tannbehandling også få konsekvenser utover munnhulen.

– Det handler ikke bare om tannstatus. Uteblitt tannbehandling kan også påvirke selvfølelse, sosial deltakelse og i enkelte tilfeller evnen til å fungere i skole og arbeidsliv. I et stadig mer utseendefixert samfunn er det dessuten en risiko for stigmatisering, avslutter han.

Ressurssløsing

Sveriges Tandläkarförbund har tidligere, sammen med andre tannhelseorganisasjoner, støttet forslaget om å senke aldersgrensen for gratis tannbehandling til 19 år i et høringssvar til den svenske regjeringen. Begrunnelsen var behovet for å frigjøre ressurser til andre grupper med større behandlingsbehov. Organisasjonen mente at den tidligere aldersgrensen bandt opp betydelige ressurser og førte til prioriteringsutfordringer.

– Vi hadde mange diskusjoner i forkant av høringssvaret om justering av aldersgrensen. Når man tvinges til å prioritere og grupper settes opp mot hverandre, vurderte vi behovet hos eldre og skrøpelige pasienter som større, og ønsket heller å bruke ressursene der enn på aldersgruppen 20–23 år, forklarer forbundsleder Chaim Zlotnik.

– Regionenes tannleger har ikke kunnet påvise noen form for overforbruk eller unødvendige besøk blant unge pasienter som følge av avgiftsfriheten. Mange av våre medlemmer fortalte likevel at de måtte prioritere behandling av unge voksne i 20-årene, ofte med god munnhelse, på bekostning av lengre ventetid for eldre pasienter med større behov, sier Zlotnik.

Flere regioner har også rapportert at det ikke var uvanlig at pasienter i alderen 20–23 år uteble fra oppsatte timer eller avbestilte avtaler i den offentlige tannhelse-tjenesten.

– Det kan selvsagt ha ulike årsaker, men innebærer i seg selv en indirekte ressursbruk uten effekt. Unge er en gruppe som er vanskelig å følge opp, ettersom de flytter, bytter studiested og generelt kan være krevende å nå, forklarer Zlotnik.

Økonomi

Chaim Zlotnik peker på at tilbudet til unge hadde en klar fordel ved at mange unge voksne med begrensede økonomiske ressurser faktisk kunne oppsøke tannlege.

– Det haster å gjennomføre en oppfølging av vedtaket, for å avklare at konsekvensene av å senke aldersgrensen ikke undergraver den investeringen det faktisk er å etablere gode tannhelsevaner tidlig. Hvis man ikke går regelmessig

til tannlegen, risikerer små problemer å utvikle seg til store og kostbare, sier han.

Undersøkelser viser at over 50 prosent av unge voksne i alderen 19–23 år i 2025 valgte å ikke gå til tannlegen.

– Det er bekymringsfullt, særlig dersom nedgangen i hovedsak skyldes økonomiske forhold.

Trender

Samtidige samfunnstrender kan likevel bidra til økt interesse blant unge voksne for jevnlig tannlegebesøk.

– Reklame og medieeksponering av smilende mennesker med hele tenner har definitivt en positiv effekt på unges bevissthet rundt egen tannhelse. Der har tannhelse-tjenesten fått litt drahjelp, og denne utviklingen har bidratt til økt oppmerksomhet på selvopplevd tannhelse. Det er kanskje en sammenheng vi tannleger bør reflektere mer over. En annen voksende trend er oppmerksomheten rundt sammenhengen mellom oral helse og generell helse. Økt bevissthet om dette kan trolig styrke folks, og da også unges, interesse for å oppsøke tannlege regelmessig, avslutter Chaim Zlotnik.

Sveriges Tandläkarförbund støttet reformen med senket aldersgrense for gratis tannbehandling. – Det er imidlertid viktig å følge utviklingen nøye dersom en økende andel unge velger bort tannlegebesøk, sier Chaim Zlotnik, forbundsleder i Sveriges Tandläkarförbund. Foto: Sveriges Tandläkarförbund